

A magyar GDPR-megfelelés jogalkotási eredményei és kérdések a jövőre nézve

A személyes adatok védelméhez való jog – melyet az Alaptörvény VI. cikkének (3) bekezdése garantál – az alapjogok harmadik generációjának individuális szabadságjoga. Harmadik generációs alapjog, mivel a XX. század második felétől jelentkezett a szükség alapjogként való elismerésére a különböző technikai, technológiai vívmányok hatására. Ezen alapjog erőteljes személyhez kötöttségét mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy hazánkban az egyik nevesített személyiségi jogként a polgári jog is védelemben részesíti, megsértése esetén akár sérelemdíj vagy kártérítés megállapítását is előíranyozva.² Ezen alapjog a magyar Alkotmánybíróság több határozatának is tárgya volt, melyben e jog intézményvédelmi oldalának szerepe is kirajzolódott, így a jogalkotó pozitív jogalkotási kötelezettségének fontossága e jog védelme tekintetében szintén nagy szerephez jutott.

Az első ilyen, a személyes adatok védelméhez való jog alapjogi dogmatikájának megalapozásában kiemelt szerepet betöltő alkotmánybíróági határozat az 15/1991. (IV.13.) AB határozat volt. Az Alkotmánybíróság e határozatában kimondta a korlátozás nélkül használható, általános és egységes személyazonosító kód alkotmányellenességét.

Az Alkotmánybíróság ebben a határozatában kifejtette, hogy *„a személyes adatok védelméhez való jogot nem hagyományos védelmi jogként*

1 Jogszabály-előkészítés összehangolásáért és közjogi jogalkotásért felelős helyettes államtitkár, Igazságügyi Minisztérium

2 A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 2:43. § e) pontja, 2:51-2:53. §

értelmezi, hanem annak aktív oldalát is figyelembe véve, információs önrendelkezési jogként.” Ezen alapjog tartalma az Alkotmánybíróság értelmezése szerint az, „hogymindenki maga rendelkezik személyes adatainak feltárásáról és felhasználásáról. Személyes adatot felvenni és felhasználni tehát általában csakis az érintett beleegyezésével szabad; mindenki számára követhetővé és ellenőrizhetővé kell tenni az adatfeldolgozás egész útját, vagyis mindenkinek joga van tudni, ki, hol, mikor, milyen célra használja fel az ő személyes adatát.” Alapelvként kell érvényre juttatni a személyes adatok kezelése során a célhoz kötöttség elve mellett az adattovábbítás és az adatok nyilvánosságra hozásának korlátozására vonatkozó alapelveket is.³

Az Alaptörvény VI. cikke rendelkezik a személyes adatok védelmére vonatkozó szabályokról. Ezen cikk generálisan is védelemben részesíti a személyes adatok védelmét, továbbá előírása szerint védelme felett egy, sarkalatos törvényben létrehozott független hatóság őrökdi.⁴ Az alapvető jogokra vonatkozó szabályokat törvényi szinten szükséges megállapítani,⁵ a személyes adatok védelméhez, valamint a közérdekű adatok megismeréséhez való jog érvényesülésének általánosságban érvényre juttatandó részletes szabályait az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Infotv.) tartalmazza. A személyes adatok védelméhez való jog azonban nem korlátozhatatlan, azaz abszolút védelemben részesülő alapjog. Az úgynevezett „szükségességi-arányossági” teszt alapján a személyes adatok védelméhez való jog korlátozható, amennyiben felmutatható egy olyan legitim cél (másik alapvető jog, valamely alkotmányos érték), mely az alapjogkorlátozást szükségessé teszi. Vizsgálni szükséges továbbá, alkalmas-e az igénybe vett eszköz a legitim cél eléréséhez, szükséges-e, azaz nem áll-e rendelkezésre más eszköz a cél

3 15/1991. (IV.13.) AB határozat

4 Magyarország Alaptörvénye VI. cikk (3)-(4) bekezdése

5 Magyarország Alaptörvénye I. cikk (3) bekezdése

elérése érdekében, az ezzel okozott jogsérelem pedig arányban áll-e az elérendő céllal.⁶

A személyes adatok védelméhez való jog rövid jellemzését követően, a következőkben a jogalkotó szerepét, illetve feladatait ismertetem Magyarország európai uniós tagállami kötelezettsége vonatkozásában.

E rövid bevezetés azért volt szükséges, mert az Alaptörvény mint a jogrendszerünk alapja az európai uniós jogi szabályozástól de facto függetlenül határozta, illetve határozza meg a személyes adatok védelmére vonatkozó alkotmányos szabályokat, követelményeket. Tehát a szabályozás alapja állandó, viszont a szabályozás tartalmában jelentős változások történtek.

I. A személyes adatok védelmére vonatkozó uniós szabályozás 2018. május 25-e előtt

Magyarország 2004. május 1-je óta az Európai Unió tagja, a hazai jogalkotást pedig az uniós tagságunk óta áthatják az európai uniós jogalkotás során elfogadott uniós jogi aktusok. Nem jelent kivételt ez alól a személyes adatok védelmének területe sem. Az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés 16. cikke deklarálja, hogy mindenkinek joga van személyes adatainak védelméhez, az Európai Parlament és a Tanács rendes jogalkotási eljárás keretében szabályokat állapít meg e védelem biztosítása érdekében.⁷

2018. május 25-éig az információs önrendelkezési jogot érintő szabályokat „kódex” jelleggel az Infotv. tartalmazta. Ennek oka az volt, hogy az uniós jogalkotó elsősorban átültetést igénylő normák elfogadásával harmonizálta a tagállamok eltérő szabályait a személyes adatok védelme területén. E jogharmonizációs feladatot *a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok*

⁶ Magyarország Alaptörvényének I. cikke

⁷ Ld. EUMSZ 16. cikk

szabad áramlásáról szóló, 1995. október 24-i 95/46/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (általános adatvédelmi irányelv), az elektronikus hírközlési ágazatban a személyes adatok kezeléséről, feldolgozásáról és a magánélet védelméről szóló, 2002. július 12-i 2002/58/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (elektronikus hírközlési adatvédelmi irányelv), továbbá a büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködés keretében feldolgozott személyes adatok védelméről szóló, 2008. november 27-i 2008/977/IB kerethatározat töltötte be. Az irányelv olyan uniós jogi aktus, mely a kötelezően elérendő célokat határozza meg a címzett tagállamok számára, azonban a megvalósítás eszközei a tagállamok számára szabadon meghatározhatóak,⁸ a kerethatározat hasonló funkcióval bíró uniós jogforrás. Az irányelvet a tagállamok kötelesek átültetni a jogrendszerükbe és az abban meghatározott célt végrehajtani. Amennyiben valamely tagállam nem tesz eleget egy irányelv átültetését igénylő kötelezettségének, a Bizottság kötelezettségszegési eljárást indíthat.⁹

Amint látható, 2018. május 25-éig a személyes adatok védelme területén a jogharmonizáció eszközét alkalmazta az uniós jogalkotó, és a Magyarországon alkalmazandó személyes adatok védelmére vonatkozó szabályokat az Infotv. határozta meg. 2018. május 25-e után azonban jelentős változásoknak lehettek tanúi az uniós polgárok.

II. A személyes adatok védelmére vonatkozó uniós szabályozás 2018. május 25-e után

Az Európai Unióban 2012-ben megkezdett, a személyes adatok védelmét érintő jogalkotási folyamat eredményeképp a Tanács és az Európai Parlament mint társjogalkotók 2016-ban két jogalkotási aktus elfogadásáról döntöttek az adatvédelem terén, egyrészt a *természetes*

⁸ Ld. EUMSZ 288. cikk

⁹ Ld. EUMSZ 260. cikk (3) bekezdés

személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2016. április 27-i (EU) 2016/679 európai parlamenti és tanácsi rendeletről (a továbbiakban: általános adatvédelmi rendelet), másrészt a személyes adatoknak az illetékes hatóságok által a bűncselekmények megelőzése, nyomozása, felderítése, a vádeljárás lefolytatása vagy büntetőjogi szankciók végrehajtása céljából végzett kezelése tekintetében a természetes személyek védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 2008/977/IB tanácsi kerethatározat hatályon kívül helyezéséről szóló, 2016. április 27-i (EU) 2016/680 európai parlamenti és tanácsi irányelvről (a továbbiakban: Irányelv).

Az Európai Bizottság az adatvédelmi reform szükségességét a gyors technológiai fejlődéssel, valamint a globalizáció által előidézett új kihívásokkal indokolta. A személyes adatok (jellemzően elektronikus úton történő) tömeges kezelése és az erre épülő üzleti modellek fokozottan veszélyeztetik az egyének személyes adataik védelméhez fűződő jogainak érvényesülését, ezért indokoltta teszik azok megerősítését. Emellett a korábbi, irányelvre épülő tagállami normák helyébe lépő, uniós szinten egységesített jogi szabályozásnak köszönhetően – a Bizottság véleménye és számításai szerint – csökkenhetnek a tetemes adminisztratív költségek, és ez évente több mint kétmilliárd eurós megtakarítást jelenthet majd a vállalkozásoknak.

Az elfogadott rendelet 2016. május 4-én jelent meg az Európai Unió Hivatalos Lapjában és 2018. május 25-től minden tagállamban kötelező alkalmazni. Megjegyzendő, hogy a rendelet elfogadását megelőző hatályos magyar jogszabályi környezet a személyes adatok védelmének az Európai Unió tagállamai között az egyik legmagasabb védelmi szintjét biztosította, így Magyarország Kormánya az uniós rendelet tárgyalása során fenntartotta azon álláspontját, hogy az új európai uniós adatvédelmi szabályozás ne rendeleti, vagyis közvetlenül alkalmazandó uniós aktus formájában, hanem irányelvi, vagyis tagállami mozgásteret

biztosító, átültetést igénylő jogforrásban kerüljön megalkotásra.¹⁰ Az uniós intézmények és a tagállamok többsége azonban arra törekedett, hogy az Európai Unió területén egységes, közvetlenül alkalmazandó szabályösszesség kerüljön kidolgozásra, és csak a bűnüldözési célú adatkezelés területén maradjon meg az irányelvi jogforrási szint. Megjegyzendő továbbá, hogy a Bizottság véleménye szerint az egységes szabályozással el lehet kerülni, hogy egyes multinacionális nagyvállalatok a tagállamok eltérő adatvédelmi rezsimjeit kijátszva a számukra legkedvezőbb szabályokat biztosító országokban folytassák adatkezelési tevékenységüket.

Az Általános adatvédelmi rendelet 2. cikkének (2) bekezdése szól a rendelet tárgyi hatályáról és határozza meg azon területeket, melyeken az általános adatvédelmi rendelet előírásai nem érvényesülnek. Az általános adatvédelmi rendelet tárgyi hatálya általánosan személyes adatok részben vagy egészben automatizált, illetve nem automatizált módon történő kezelésére terjed ki, abban az esetben, ha a személyes adatok nyilvántartási rendszer részét képezik, vagy annak részévé kívánják tenni.¹¹ A rendelet tárgyi hatályán kívül esnek az uniós jog hatályán kívül eső tevékenységek során történő személyes adatkezelések, ide tartozik elsősorban a honvédelem, nemzetbiztonság területe, mely a tagállamok szuverenitásának teljes körű tiszteletben tartásával a tagállamok kizárólagos szabályozási kompetenciájába tartozik. Szintén kivett esetkört képeznek a közös kül- és biztonságpolitika területén történő személyes adatkezelési műveletek, valamint a kizárólag személyes vagy otthoni tevékenység keretében végzett adatkezelés is. A rendelet hatálya nem terjed ki azon adatkezelésekre sem, amelyet az Irányelv szabályoz. Szükséges végül kiemelni, hogy a rendelet hatálya nem terjed ki a személyes adatok uniós intézmények, szervek, hivatalok és ügynökségek által végzett adatkezelési műveletekre sem, hiszen ilyen típusú

10 Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény jogharmonizációs célú módosításáról szóló 2018. évi XIII. törvényhez fűzött indokolás, <http://www.parlament.hu/irom41/00335/00335.pdf>

11 Általános adatvédelmi rendelet (GDPR) 2. cikk (1) bekezdése

adatkezelésekre a 45/2001/EK rendelet (valamint a nemsokára hatályba lépő új intézményi adatvédelmi rendelet) alkalmazandó.¹²

A bűnüldözési célú adatkezelések esetében a Bizottság indokoltnak találta az irányelvi szint fenntartását, tekintettel arra, hogy e területen különös szabályok szükségesek.¹³ Az Irányelvet a tagállamoknak 2018. május 6-áig kellett átültetniük.¹⁴

Szükséges néhány szót szólni a személyes adatok kezelését érintő, folyamatban lévő európai uniós jogi aktusokról is. *A természetes személyeknek a személyes adatok uniós intézmények, szervek, hivatalok és ügynökségek általi kezelése tekintetében való védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 45/2001/EK rendelet és az 1247/2002/EK határozat hatályon kívül helyezéséről* szóló, 2018. október 23-i (EU) 2018/1725 európai parlamenti és a tanácsi rendelet elfogadásával az európai uniós intézményeinek adatkezelése is az általános adatvédelmi rendelet adta rezsimhez igazodik, az elektronikus hírközlés területén szintén a korábbi jogharmonizáció eszközt jelentő irányelv helyett rendeleti szintű szabályok kerülhetnek elfogadásra (*e-privacy rendelet*).

A személyes adatok védelméhez való jogot érintő uniós jogi aktusok áttekintését követően, a következőkben kifejezetten a magyar jogalkotó lépéseit ismertetem, melyek az elfogadott uniós jogi aktusokra való reakcióként születtek.

III. A magyar jogalkotást érintő feladatok

A magyar jogalkotóra az új uniós adatvédelmi rezsim aktusok elfogadását követően több feladat is várt. Az Igazságügyi Minisztériumnak – mint jogszabály-előkészítőnek – azt kellett eldöntenie, hogy a két aktust milyen módon ülteti át és hajtja végre. E folyamat kezdetén

12 Általános adatvédelmi rendelet 2. cikk (GDPR) (2)-(3) bekezdése

13 Irányelv (Police Directive) preambulum (10) bekezdése

14 Irányelv (Police Directive) 63. cikk (1) bekezdése

elvi döntés született arról, hogy az elfogadott új uniós jogi aktusokat az *Infotv.* módosításával fogja átültetni és végrehajtani a magyar jogalkotó.

Az *Infotv.* átfogó felülvizsgálata folyamán egyrésről meg kellett vizsgálni, hogy az *Infotv.* rendelkezései mennyiben egyeztethetők össze az általános adatvédelmi rendelet rendelkezéseivel, továbbá, hogy az Irányelv átültetése milyen szerkezeti módosításokat igényel az *Infotv.* szövegében. A jogszabály-előkészítő munka eredményeként 2017 őszén jelent meg az általános adatvédelmi rendelettel való összhang megteremtése, valamint az Irányelv átültetése érdekében az *Infotv.* módosításáról szóló jogszabálytervezetet, amelyet a Kormány társadalmi egyeztetésre is bocsátott. A társadalmi egyeztetést nagyfokú együttműködés jellemezte a stratégiai partnerekkel, melynek köszönhetően 2018 tavaszán a tényleges jogalkotási folyamat megkezdődött. Az eredeti koncepció helyett két csomagra bontva kerültek benyújtásra a szükséges módosítások, egyrésről az úgynevezett „rövid csomag”, másrésről pedig egy úgynevezett „hosszú csomag” útján.

IV. A „rövid csomag”

Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény jogharmonizációs célú módosításáról szóló 2018. évi XIII. törvény kijelölte a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóságot (a továbbiakban: NAIH) az általános adatvédelmi rendelet szerinti független felügyeleti hatóságokra¹⁵ vonatkozó feladatok ellátására, összhangban az *Alaptörvény* VI. cikkének (4) bekezdésével (megjegyzem, hogy az alaptörvényi szabályok alapján, a jelenlegi magyar jogrendszerben más jogi lehetőség nem is lett volna, mert az *Alaptörvény*ből és az *Infotv.*-ből most is következik, hogy egy magyar adatvédelmi hatóság van, és az a NAIH). A rendelet e cikke a személyes adatok védelméhez való jog legteljesebb érvényesülésének biztosítása

15 Általános adatvédelmi rendelet (GDPR) 51. cikke

érdekében egy sarkalatos törvényben létrehozandó hatóságnak a követelményét fogalmazza meg a személyes adatok kezelésére vonatkozó jogszabályi előírások betartásának ellenőrzése céljából. A NAIH hatáskörrel való felhatalmazásáról szóló szabályok elfogadására égető szükség volt, hiszen a korábbi rendelkezések alapján a NAIH már nem indíthatott hatósági eljárást az általános adatvédelmi rendelet alkalmazásának megkezdését követően.

Szintén a „rövid csomag” által került elfogadásra az Infotv. 75/A. §-ban meghatározott azon szabály is, amely szerint a NAIH a számára rendelkezésre álló hatásköröket az arányosság elvének figyelembevételével gyakorolja, amely azzal valósul meg, hogy a Hatóság a jogsértés első alkalmával elsősorban – az eset összes körülményére, így a jogsértés súlyára, annak ismétlődő jellegére, valamint az érintetti kör nagyságára is figyelemmel – az adatkezelő vagy adatfeldolgozó figyelmeztetésével intézkedik. A törvényjavaslathoz fűzött indokolás szerint a Kormány álláspontja, hogy a rendelet közvetlenül hatályosuló szabályait eredeti rendeltetésüknek megfelelően, vagyis elsősorban a tagállami jogrendszerek közötti különbséget kihasználó multinacionális gazdasági társaságok ellen fellépve szükséges alkalmazni, míg a többi gazdasági szereplő – elsősorban és kiemelten a kis- és középvállalkozások – tekintetében az arányosság elvét figyelembe véve a figyelmeztetés jogkövetkezményét indokolt alkalmazni. A jogalkotó tehát ezen szempontok figyelembe vétele érdekében a jogalkalmazót – azaz a NAIH-ot – „orientáló” szabályokat is meghatározott.”¹⁶ Ez amúgy nem egyedülálló, például az osztrák jogalkotó is hasonló szabályt fogalmazott meg.¹⁷

16 Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény jogharmonizációs célú módosításáról szóló 2018. évi XIII. törvényhez fűzött indokolás, <http://www.parlament.hu/irom41/00335/00335.pdf> (Utoljára megtekintve: 2018.12.04.)

17 Bundesgesetz zum Schutz natürlicher Personen bei der Verarbeitung personenbezogener Daten (Datenschutzgesetz – DSGVO) 11. §

IV. A „hosszú csomag”

Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvénynek az Európai Unió adatvédelmi reformjával összefüggő módosításáról, valamint más kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2018. évi XXXVIII. törvény célja az volt, hogy az Irányelv átültetéséhez, valamint az általános adatvédelmi rendelet végrehajtásához szükséges rendelkezések elfogadásra kerüljenek.

Az általános adatvédelmi rendelet végrehajtása kapcsán a magyar jogalkotó alapvető feladata az volt, hogy az Infotv. az általános adatvédelmi rendelettel ellentétes vagy azt megismétlő szabályokat ne tartalmazzon. Az általános adatvédelmi rendelettel ellentétes rendelkezést ugyanis a magyar jogalkotó nem tarthat fenn, továbbá tartózkodnia kell ilyenfajta jogalkotástól. A jogalkotót ugyanakkor pozitív jogalkotási kötelezettség is terhelte a rendelet végrehajtásának elősegítése érdekében. E pozitív jogalkotási kötelezettség elsősorban az anyagi jogi szabályokhoz kapcsolódó megfelelő intézményi és eljárásjogi keretek biztosítását jelentette, így különösen a NAIH kijelölését a „rövid csomagban”, míg működése feltételeinek és eljárásrendjének biztosítását a „hosszú csomagban”.¹⁸

Elmondható továbbá, hogy a rendelet számos ún. *nyitott*, vagy *rugalmassági klauzulát* tartalmaz, amely rendelkezések kifejezetten lehetőséget adnak a tagállamok számára, hogy az adott területen a rendelettől eltérő szabályokat alkossanak. Tipikusan ilyennek tekinthető az általános adatvédelmi rendelet 23. cikke, amely az érintetti jogok korlátozását teszi lehetővé.¹⁹ A rugalmassági klauzulák speciális típusát jeleníti meg a rendelet IX. fejezete. E fejezet rendelkezik azon speciális területekről (személyes adatok kezelése és a véleménynyilvánítás

18 Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvénynek az Európai Unió adatvédelmi reformjával összefüggő módosításáról, valamint más kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2018. évi XXXVIII. törvényhez fűzött indokolás, <http://www.parlament.hu/irom41/00623/00623.pdf>

19 Általános adatvédelmi rendelet 23. cikke

szabadságához és a tájékozódáshoz való jog viszonya, hivatalos dokumentumokhoz való nyilvános hozzáférés során történő adatkezelés, nemzeti azonosító számok kezelése, foglalkoztatással összefüggő adatkezelés, közérdekű archiválás céljából, tudományos és történelmi kutatási célból vagy statisztikai célból folytatott adatkezelés, titoktartási kötelezettségek, egyházak és vallási szervezetek létező adatvédelmi szabályai), melyek esetében lehetséges, vagy akár kifejezetten szükséges is a rendelet meghatározott rendelkezéseitől való eltérés, illetve az azt pontosító szabályok elfogadása.²⁰ Megemlítendő, hogy a rendelet több esetben értesítési kötelezettséget (speciális notifikáció) is telepít a tagállamokra az ezzel összefüggésben elfogadott (valamint módosított) rendelkezések vonatkozásában. Magyarország augusztus 1-jén teljesítette a notifikációs kötelezettségét a Bizottság felé a Hatóság függetlenségét biztosító, a szankcionálásra vonatkozó, a véleménynyilvánítás szabadsága és a személyes adatok védelme összeegyeztethetőségét biztosító, valamint a foglalkoztatásra és a titoktartási kötelezettségekre vonatkozó szabályokról.²¹

A megváltozott jogszabályi környezet alapján a jogalkalmazónak első lépésként azt kell eldöntenie, hogy az adott adatkezelési jogviszony az általános adatvédelmi rendelet tárgyi hatálya alá tartozik-e, avagy sem. Abban az esetben, ha az adatkezelési jogviszonyban a rendelet alkalmazandó, a jogalkalmazónak elsődlegesen a rendelet szabályaira kell figyelemmel lennie, emellett pedig az *Infotv.* 2. § (2) bekezdésében felsorolt rendelkezések az általános adatvédelmi rendeletet kiegészítő szabályként érvényesülnek. Az *Infotv.* 2. § (3) bekezdése egyértelművé teszi továbbá, hogy a bűnüldözési célú adatkezelésre, továbbá a nemzetbiztonsági, a honvédelmi célú adatkezelésre kizárólag az *Infotv.* rendelkezései vonatkoznak, így ezen adatkezelések esetében az *Infotv.* megőrzi „kódex” jellegét. Amennyiben az adatkezelés nem tartozik a

20 Voigt, P., von dem Bussche, A. (2017). The EU General Data Protection Regulation (GDPR). Springer International Publishing AG, Switzerland.

21 https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/data-protection-eu/eu-countries-gdpr-specific-notifications_en (Utoljára megtekintve: 2018.12.04.)

fentiek közül egyik alá sem, az Infotv. visszautaló szabállyal határozza meg az általános adatvédelmi rendeletben alkalmazandó szabályok körét.²²

Az *általános adatvédelmi rendelet* 6. cikk (1) bekezdésének c) és e) pontja az adatkezelés lehetséges jogalapjai között sorolja fel azon eseteket, amikor az adatkezelés az adatkezelőre vonatkozó jogi kötelezettség teljesítéséhez szükséges vagy az adatkezelőre ruházott közérdekű vagy közhatalmi jogosítvány gyakorlásának keretében végzett feladatának végrehajtásához szükséges. E jogalapok tekintetében az általános adatvédelmi rendelet 6. cikk (2)-(3) bekezdése kifejezetten a tagállamokra telepíti azon „kiigazító” szabályok elfogadását, amelyek az ezen jogalapok keretében végzett adatkezelési követelményeket meghatározzák. Tekintettel arra, hogy a kötelező adatkezelés esetkörét az *Infotv.* már az általános adatvédelmi rendelet megszületése előtt is tartalmazta, a jogalkotó indokoltnak tartotta a kötelező adatkezelés jogintézményének fenntartását. Az *Infotv.* 5. § (3) bekezdése ezzel összefüggésben kimondja, hogy az általános adatvédelmi rendelet 6. cikk (1) bekezdés c) és e) pontja szerinti jogalapok tekintetében az adatkezelés kötelező adatkezelés keretében rendelhető el, és az ezt elrendelő törvényben, illetve önkormányzati rendeletben rendelkezni kell a kezelendő adatok köréről, az adatkezelés céljáról, feltételeiről, az adatok megismerhetőségéről, az adatkezelő személyéről, továbbá emellett rendelkezni kell a kötelező adatkezelés időtartamáról is.

Új jogintézményként jelenik meg az *Infotv.* rendszerében az adatkezelés szükségességének felülvizsgálata, amely szerint a kötelező adatkezelés időtartama a korábbiaktól eltérően immáron az adatkezelés szükségességének felülvizsgálatával is meghatározható. Amennyiben a jogalkotó tehát arról rendelkezik, hogy konkrét adatkezelési időtartam helyett az adatkezelés szükségességének felülvizsgálatát kell elvégezni, úgy az adatkezelőnek a kötelező adatkezelést elrendelő normában meghatározott időközönként felül kell vizsgálnia az adatkezelés

²² *Infotv.* 2. § (4) bekezdése

szükségességét. Amennyiben az adatkezelés időtartamára vonatkozóan nem található a törvényben, illetve önkormányzati rendeletben rendelkezés, az adatkezelő az adatkezelés megkezdésétől legalább háromévente felülvizsgálja, szükséges-e a személyes adat kezelése az adatkezelés céljának megvalósulásához. Az adatkezelés szükségessége felülvizsgálata eredményét dokumentálni és tíz évig megőrizni köteles az adatkezelő, valamint a NAIH kérésére azt a NAIH rendelkezésére is kell bocsátania.²³

Az *Infotv.* új, VI/A. fejezetében kaptak helyet a bírósági adatkezelési műveletek ellenőrzésére vonatkozó rendelkezések is. Az általános adatvédelmi rendelet 55. cikkének (3) bekezdése általános érvénnyel kimondja, hogy a tagállami felügyeleti hatóságok hatásköre nem terjed ki a bíróságok által igazságügyi feladataik ellátása során végzett adatkezelési műveletek felügyeletére.²⁴ Az általános adatvédelmi rendelet preambuluma szintén kifejti, hogy a bíróságok és más igazságügyi hatóságok tevékenységeire is alkalmazni kell a rendeletet, azonban a tagállamok, illetve az uniós jog e területen végzett adatkezeléseket részletesebben is meghatározhatják. E szabályozási modell oka, hogy a bírói kar függetlensége olyan alkotmányos jelentőségű, hogy a felügyeleti hatóságok hatásköre nem terjedhet ki olyan személyes adatok kezelésére, amelyet a bíróságok igazságszolgáltatási feladatkörükben eljárva végeznek.²⁵ Annak érdekében, hogy a bíróságok igazságszolgáltatási feladatkörében végzett adatkezelések esetében is alkalmazhatóak legyenek az általános adatvédelmi rendelet előírásai, a jogalkotó az ún. *adatvédelmi kifogás* jogintézményének bevezetéséről döntött. Az adatvédelmi kifogás intézményét az Igazságügyi Minisztérium a NAIH-val, a Kúriával és az Országos Bírósági Hivatallal együttműködve készítette elő, amelynek célja, hogy a bírósági döntés meghozatalára irányuló peres és nemperes eljárásokban, az azokra vonatkozó előírások alapján a bíróságok által végzett adatkezelési műveletekkel kapcsolatban is

²³ Infotv. 5. § (3) és (5) bekezdése

²⁴ Általános adatvédelmi rendelet (GDPR) 55. cikkének (3) bekezdése

²⁵ Általános adatvédelmi rendelet (GDPR) preambulum (20) bekezdése

megvalósulhasson a személyes adatok védelméhez való jog érvényesülésének ellenőrzése. A kifogást az alapügyben eljáró bíróságnál kell benyújtani és a kifogás alapján a bíróságnak azt szükséges vizsgálnia, hogy az eljáró bíró, ülnök, igazságügyi alkalmazott az adatkezelési tevékenysége során a személyes adatok védelmére vonatkozó jogszabályi és uniós jogi előírásoknak megfelelően járt-e el.²⁶ Az adatvédelmi kifogás az eljárási kódexekben már alkalmazott más előterjeszthető kifogásokhoz hasonlóan szabályozott, ekként a nem orvosolható jogsértés esetén a bíróság megállapítja a személyes adatok jogellenes kezelésének tényét, míg orvosolható jogsértés esetén a bíróság reparatív jellegű jogkövetkezményeket ír elő, így például elrendelheti a jogellenes adatkezelési művelet megszüntetését, a jogellenes adatkezelés közvetlen veszélyének elhárítását, az adatkezelés jogszerűségének helyreállítását.²⁷ Amennyiben a jogsérelem orvoslására adatvédelmi kifogás nem kerül benyújtásra, az érintett a jogsérelem orvoslása iránt más eszközökkel is élhet, ekként különösen az Infotv. 23. §-a szerint bírósághoz fordulhat és kártérítést is követelhet az adatkezelőtől.

Szükséges kiemelni, hogy az általános adatvédelmi rendelet 35. cikkének (10) bekezdése szerint, ha a 6. cikk (1) bekezdés c) vagy e) pontja szerinti adatkezelés jogalapját uniós vagy az adatkezelőre alkalmazandó tagállami jog írja elő, és e jogalap elfogadása során egy általános hatásvizsgálat részeként már végeztek adatvédelmi hatásvizsgálatot, úgy adatvédelmi hatásvizsgálatot az adatkezelőnek már nem szükséges készítenie. Az Infotv. 25/G. § (6) bekezdése ennek megfelelően a kötelező adatkezelések tekintetében a kötelező adatkezelést elrendelő jogszabály előkészítőjére telepíti az *adatvédelmi hatásvizsgálat* lefolytatását. Az adatvédelmi hatásvizsgálat lefolytatásának kötelezettsége tehát a kötelező adatkezeléssel elrendelt adatkezelések esetében a jogszabály

26 Infotv. 71/A. § (3) bekezdése és 71/B. § (1) bekezdése

27 Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvénynek az Európai Unió adatvédelmi reformjával összefüggő módosításáról, valamint más kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2018. évi XXXVIII. törvényhez fűzött indokolás, <http://www.parlament.hu/irom41/00623/00623.pdf>

előkészítőjét terheli, nem az adatkezelőt. Szintén megjegyzendő, hogy a NAIH közzétette honlapján azon adatkezelési műveletekről szóló listáját, melyek esetében kötelező adatvédelmi hatásvizsgálat lefolytatása, felhívva emellett a figyelmet azonban arra is, hogy ezen adatkezelési műveleteken kívül más, az általános adatvédelmi rendelet 35. cikkének (1) és (3) bekezdésében meghatározott esetben (például nyilvános helyek nagymértékű, módszeres megfigyelése) is terheli az adatkezelőt az adatvédelmi hatásvizsgálat lefolytatásának kötelezettsége. A huszonnégy pontból álló közétett lista szerint többek között biometrikus adatok kezelésének módszeres megfigyelése, hitelképesség értékelése, profilozás esetén a NAIH szükségesnek tartja minden esetben adatvédelmi hatásvizsgálat lefolytatását.²⁸ A NAIH által közzétett lista mindamellett nem csupán az adatkezelő, hanem a jogalkotó számára is – az Infotv. 25/G. § (6) bekezdése szerinti esetben – kötelező.

Végül, de nem utolsó sorban szintén a csomag elfogadásának eredményeként, az Infotv. 72. § (3) bekezdésében kapott felhatalmazás alapján kiadásra került az Infotv. 34/A. alcímében szabályozott adatkezelési engedélyezési eljárásokhoz kapcsolódó igazgatási díjak mértékét szabályozó, *az adatkezelési engedélyezési eljárás lefolytatásáért fizetendő igazgatási szolgáltatási díjról szóló 25/2018 (IX.3.) IM rendelet* is. E rendelet részletesen szabályozza a fizetendő díjak mértékét, valamint a hatóság függetlenségével összhangban rögzíti, hogy az így beszedett díj a hatóság bevételeit képezi.

V. A Személyes adatkezelés az ágazati törvényekben

Az általános adatvédelmi rendelet elfogadásával az adatkezelési jogalakok széles palettája nyílt meg az adatkezelők számára. Korábban, az Infotv. szabályai alapján személyes adat kezelésére az érintettől

²⁸ https://www.naih.hu/files/GDPR_35_4_lista_HU_mod.pdf (Utoljára megtekintve: 2018.12.05.)

származó hozzájárulás, kötelező adatkezelés, valamint – a hozzájárulás beszerezhetetlensége esetén – az adatkezelőt terhelő jogi kötelezettség vagy érdekmérlegelésen alapuló jogos érdek alapján kerülhetett sor. Elmondható, hogy az ágazati joganyagban legfőképpen tehát – szükségszerűen – a kötelező adatkezelés dominált, ekként szinte minden ágazati törvényben megtalálható valamilyen az adatkezelést elrendelő vagy lehetővé tevő szabály.

Az általános adatvédelmi rendelet 6. cikkének (1) bekezdése ezzel szemben hat jogalapot említ, és e jogalapok tekintetében is több alapvető változást is hozott a rendelet alkalmazásának megkezdése. Bár a fentiekben említettek szerint a kötelező adatkezelések esetköre fenn tartható maradt az általános adatvédelmi rendelet alkalmazása mellett is, fontos megjegyezni, hogy a kötelező adatkezelés mögött meghúzódó jogalapok egyértelműen jogi kötelezettséget vagy valamilyen közérdekű vagy az adatkezelőre ruházott közhatalmi jogosítvány gyakorlásának keretében végzett feladat végrehajtását tételeznek fel, ekként a jogalkotó mozgásteré is nagymértékben szűkült a kötelező adatkezelések elrendelése terén.

A kötelező adatkezelésen kívüli jogalapok tekintetében a tagállami jogalkotó az adatkezelésre vonatkozó további feltételeket és jogokat nem állapíthat meg, ekként nem írhat elő többletfeltételeket a tagállami jogalkotó egy, az adatkezelő és az érintett között létrejött magánjogi, szerződéses jogviszony tekintetében, és ugyancsak nem határozhatja meg az adatkezelési jogviszony tartalmát a jogalkotó egy, az adatkezelő vagy harmadik személy jogos érdekén alapuló adatkezelés tekintetében sem. Ezen adatkezelési jogviszonyok esetén az adatkezelő felelőssége, hogy az adatkezelés céljait, az érintettek körét, a megőrzési időt meghatározza, ekként az ezen a jogalapon nyugvó adatkezelési jogviszonyok esetében a fennálló törvényi szabályok deregulációja szükséges.

Az Igazságügyi Minisztérium már 2017 tavaszán megkezdte azt a kormányzati koordináló munkát, amelynek célja, hogy a minisztériumok a felelősségi körük mentén készítsék elő az ágazati jogszabályokra vonatkozó módosítási javaslatokat. Az Igazságügyi Minisztérium a

tárcáktól kapott javaslatok alapján az ágazati jogszabályok módosítását tartalmazó előterjesztést 2018 őszén széles körben társadalmi egyeztetésre bocsátotta. Az ágazati jogszabályokat módosító javaslat előreláthatólag 2019 tavaszán kerülhet benyújtásra, annak tartalma jelenleg is egyeztetés alatt áll a jogalkalmazók és a jogszabály-előkészítő között.